כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת ויקרא ■ כ"ז אדר ה'תשע"ה ■ 18.03.2015 ■ גליון מס' 318

תפוצה לכל קהילות ישראל

ספר ויקרא

המטרה והאמצעים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

ספר ויקרא נקרא בפי חז"ל "תורת כהנים" ועם זאת מוצאים אנו בספר ענינים אחרים שאינם לכאורה שייכים לעבודת הכהנים כמו בסוף הפרשה הראשונה. פרשת ויקרא המסתיימת בחטא הגזל והשבת הגזלה, ומיד לאחריה בפתיחת פרשת צו כותבת התורה על תורת קרבן העולה, על הסמיכות הזו בין הפרשיות אמרו במדרש (תנחומא צו ב): "אמר הקב"ה קיימו מה שכתוב למעלה מן הענין (פרשת הגזל) ואח"כ 'זאת תורת העולה' - למה? 'כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה' (ישעיה סא ח), אפילו בעולה,מה כתוב למעלה מן הענין? 'והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזילה אשר גזל' ואח"כ 'זאת תורת העולה', אם בקשת להקריב קורבן לא תגזול לאדם כלום, למה? 'כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה'. ואימתי אתה מעלה עולה ואני מקבלה? כשתנקה כפיך מן הגזל. אמר דוד (תהלים כד ג): 'מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו? נקי כפים ובר לבב', ומתחילת הקרבנות אתה למד: 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם: אדם כי יקריב מכם קרבן' למה נאמר 'אדם'? אלא אמר הקב"ה: כשתהא מקריב לפני תהא כאדם הראשון, שלא היה גוזל מאחרים, שהוא היה יחידי בעולם, כך אתה לא תהא גוזל מן הבריות, למה? 'כי אני ה' אוהב משפט, שונא גזל בעולה'". שנאת גזל בעולה בפשוטה היא כאשר הגזלן מביא את הבהמה הגזולה עצמה כקרבן (עיין מסכת סוכה ל' א') המצוה הבאה בעבירה במקרה הזה הוא שהאדם מקיים את המצווה בעבירה עצמה, ובמקרה כזה בודאי שאין הקרבן מתקבל. מוסיף עליו המדרש (תנחומא שם יב) שהקב"ה אינו מקבל את הקרבן והוא שנאוי לפניו גם כאשר אין הגזלן מקריב את הגזילה עצמה, ועם זאת הוא קושר את הקרבן לגזל, כמו שמובא שם: "אמר הקב"ה: לא יאמר האדם הריני גוזל וחומס ומביא עולה ומכפר לי, ואם רוצה שאקבל העולה ישיב הגזל לבעליה ואח"כ אם יעלה עולה עליה אקבלנה". ואילו במדרש הראשון שהבאנו שם שנאת הגזל בעולה היא רחבה יותר, שהיא גם כשאין הגזלן קושר את הגזילה לקרבן, אלא שאין הוא מחזיר את הגזילה אלא משאירה בידו, וכיון שהגזלן לא התנקה מהגזל על כן קרבנו שנאוי הוא לפני מי שאמר והיה העולם.

במסכת ב"ק (ס' ב') מובא שאסור להציל עצמו אפילו מסכנת נפשות בממון חברו, ועל כך שואל בצדק הרא"ש: הרי אין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש? ותשובתו ניא: שאסור להציל עצמו אם אין דעתו לשלם, אבל אם בדעתו לשלם אין איסור בדבר. עד כדי כך חמור עוון גזל שאין שום מטרה מקדשת את האמצעים שאפילו פיקוח נפש אינו דוחה אותו, על אחת כמה וכמה שמטרות פחותות מפיקוח נפש שאינה מקדשת את האמצעים. המטרה אינה מקדשת את האמצעים אינה רק שהמטרה היא לתועלתו האישית של האדם, כמו הקרבת הקורבן או הצלת עצמו. כשהקהיל משה את בני ישראל להביא תרומה להקמת המשכן כותב רש"י: "ויקהל משה - למחרת יום הכיפורים" וגם בפרשת יתרו כל הפסוק: "ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם" כותב רש"י: "ממחרת יום הכיפורים" וכותב על כך ה"כלי יקר" ששני הדברים, עריכת המשפטים שבין אדם לחבירו וקבלת הנדבות להקמת המשכן - נעשו באותו היום. כי רצה משה להבטיח בכך שבכסף ובזהב שנועדו להקמת המשכן לא ימצא שמץ של גזל, שלא יהיה אדם תורם דבר שאינו שלו, לפיכך הכריז תחילה: "מי בעל דברים יגש אלי", שתחילה יביאו אליו את כל התביעות שיש לאדם על חבירו ורק לאחר שיתקיים הדין וכל אחד יוציא מידיו את הממון שאינו שלו, רק אז - ובו ביום, כל עוד היה הכסף מצוי אצלם - התחיל לאסוף את התרומות להקמת המשכן. רואים אנו מכאן שגם להקמת מפעלים לא של יחיד אלא של כלל הציבור אין להשתמש בכספים שאינם כשרים, כי שום מטרה אינה מקדשת את האמצעים.

מקרה דומה לזה מופיע בקובץ "בית יצחק" (עמ' 13) היוצא לאור ע"י הישיבה אוניברסיטה בניו יורק בו מספר הרב צבי הרשל שכטר על רבו הרב יוסף דב סולוביצ'יק שנשאל מאחד הארגונים

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שוויית חורף
כיצד הצלחתי להתארגן כל כך מהר ולהכין מופלטות ושאר מאכלי חמץ, עניתי שחלק מהכיבוד הוכן כבר לפני פסח?...
המשך בעמ' 2

התפקיד: לרומם את המציאות
החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה: (שמות, יב, ב). הנצי"ב מוולוזין, בחיבורו 'העמק דברי'...
המשך בעמ' 2

סיפור לשבת

המקום ינחם אתכם
הרב הירש לוינסון היה צעיר גבה קומה, צנום וצנוע, ענוותן, מכונס לתוך עצמו...

בת פלוני לפלוני
בן בית היה ר' שאול וואהל בארמונו של המלך בממשלת פולין שלפני כארבע מאות שנה...
המשך בעמ' 3

שביבים

■ הקול ששומע הצדיק
■ "החודש הזה לכם ראש חדשים"
■ מה לגוי עם עקידת יצחק
■ כוחן של תפילות
המשך בעמ' 5

הפועלים בעניני קירוב רחוקים שרצו לשכור בן-תורה למשרה מסוימת ולא יכלו לשלם לו כדבעי, מחסרון כספים, ופלפלו באפשרות של תשלומי השכירות באופן בלתי רשמי, כדי שהלה לא יצטרך לשלם מסים לממשלה, ומימלא ירויח יותר, ובאם לא יעשו כזה, היה כל המינוי עומד ליפול, וכל המבצע עומד להתמוטט, ושאלו מרבנו לחוות את דעתו בנידון. וענה רבנו שאסור לגזול מהממשלה אפילו במקום מצוה כהאי גוונא, ועדיף טפי שלא להתעסק בעניני קירוב מאשר לעבור על חוק הממשלה. וגם כאן אפילו תלמוד תורה שהוא כנגד כולם, אין לקיימו בדרכים לא כשרות ובודאי לא בדרכי עושק וגזל. ■

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

לקראת חג הפסח הבעל"ט אנו שבים ומפרסמים תשובה אקטואלית זו.

אמנם ה'מימונה' כבר חלפה עברה לה, אבל בכל זאת אני מרשה לעצמי לשאול את הרב שאלה הקשורה לכך.

ב'מימונה' האחרונה (במוצאי שביעי של פסח) אירחתי בביתי את משפחתי ומשפחתי של בעלי, וכמו כן מכרים וחברים לחוג את חגיגת הממונה כמיטב המסורת.

כמובן שה'מופלטה' המסורתית לא נפקד מקומה, והיא תפסה מקום חשוב על השולחן ביחד עם מיני מאכלים נוספים.

לשאלת האורחים כיצד הצלחתי להתארגן כל כך מהר ולהכין מופלטות ושאר מאכלי חמץ כל כך מהר, עניתי להם שחלק גדול מהכיבוד הוכן כבר לפני פסח, הוקפא, נמכר במכירת חמץ, וכעת במוצאי החג הפשרתי וחיממתי והרי הוא לפניכם.

תוך כדי שאמרתי זאת ראיתי שכמה מקרובי משפחתי (שהם יותר דתיים ממני) מקמטים את מצחם ונראה שאין דעתם נוחה במה שעשיתי. ומשום כך אני פונה לרב בשאלה האם אכן יש בעיה במה שעשיתי? ואין אני שואלת רק על העבר, אלא גם על העתיד לשנה הבאה אי"ה.

תשובה: אכן נראה שאין לעשות כך מכמה סיבות:

א) מכירת חמץ לא נתקנה בשביל כדי שיהיה אפשר לקנות חמץ קודם הפסח שיהיה מוכן לאחר הפסח ובוודאי לא כשמדובר באדם פרטי שהוא לא בעל עסק או חנות, אלא נתקנה בשביל מי שנתקע עם סחורה מרובה של חמץ ומשום הפסד מרובה הקילו, אבל לאדם הפרטי ההוראה היא לא לסמוך על המכירה כשמדובר בחמץ ממש אלא יכלכל את צעדיו נכונה שלא 'יתקע' עם הרבה חמץ לפני פסח, ובטח ובטח שלא לקנות חמץ במיוחד ערב פסח כדי שיהיה זמין לאחר הפסח.

ב) מלבד זאת יש לומר שבמקרה כגון זה אין מכירת החמץ חלה והרי היא הערמה ומן השפה ולחוץ, וחסר בגמירות הדעת שזה חלק מהותי בכל תורת הקניינים, שהרי במכירת חמץ רגילה אילו יבוא הגוי וירצה לממש את המכירה ולתת את מלוא השווי ולקחת את החמץ, לא תהיה לנו בעיה להסכים, ולכן יש לומר שיש בזה 'גמירות דעת' אולם בנידון דידן שמעוניינים בחמץ עצמו ושוויו הכספי לא מהווה תחליף מאחר ואנו צריכים להכין את הכיבוד למימונה - יש לומר שחסר כאן בגמירות דעת ונכנסים בחשש של 'בל יראה ובל ימצא'[א].

ג) ומלבד האמור יש לומר שבאופן כזה שאת זקוקה דווקא למופלטות שיהיו לך מוכנות לאחר הפסח וייתכן מאוד שאם הגוי יבוא וירצה לשלם לך את השווי של החמץ שברשותך לא תסכימי (שהרי את זקוקה דווקא למופלטות כדי לכבד בהם את האורחים) יש בזה חשש משום 'רוצה בקיומו של החמץ' כמבואר בפוסקים[ב].

א - וידועה דעת החת"ס שהחמץ שבדעתנו למכור אינו נכלל בביטול, ולכן לדעה זו יש כאן ממש חשש דאורייתא. ועיין בזה בספר 'סדר מכירת חמץ כהלכתו' לגרש"א שטרן שליט"א.

ב - עיין פסקי תשובות סימן ת"נ אות ז'. ויש עוד להעיר שבכל מקרה יש לחכות במוצאי שביעי של פסח זמן מה עד שהרב קונה בחזרה את החמץ כדי שיהיה אפשר להשתמש בחמץ הנמכר. ■

התפקיד: לרומם את המציאות*

החֹדֶשׁ הזֶה לכם רֹאשׁ חדָשים ראשׁוֹן הוּא לכם לחדְשי הַשנה: (שמות, יבי, בי)

הנצי"ב מוולוזין, בחיבורו 'העמק דברי', עונה על שתי שאלות המתעוררות לגבי פסוק זה:

א. לכאורה המילה 'לכם' מיותרת, ואפשר היה לומר 'החודש הזה ראש חודשים, ראשון הוא לחודשי השנה'?

ב. לכאורה יש כפילות בפסוק, שהרי 'ראש חודשים' כוונתו החודש הראשון, ואם כך מה הוסיף סוף הפסוק 'ראשון הוא לכם'?

תשובתו היא שפירוש המילה 'ראשי הוא לא סדר טכני, לפני השני, השלישי וכו', אלא גם החשוב ביותר, ראשון במעלה. הדברים אינם זהים, כמו בתור במרפאה שהראשון בתור אינו בהכרח החשוב ביותר... וכמו באולם שמחות שהראשון שמגיע אינו החשוב ביותר אלא דווקא המנקה (שאמנם עבודתו חשובה, אך הוא לא ראש המכובדים)...

הקב"ה אומר לנו שלחודש ניסן יש את שני היתרונות, הוא גם הראשון בשנה וגם החשוב בה ביותר.

לכל חודש יש את התכונה שלו.

תכונתו של חודש תשרי, החודש שבו נבראה גשמיות העולם, הוא הצד הגשמי. לכן בו נידון האדם על חייו בעולם הזה (בראש השנה) ובו חג הסוכות, חג האסיף בו אוספים את הגשמיות, את התבואה,

אל הבתים. זהו ראש השנה של כל העולם, שחי את חייו ברובד מעשי, ולא מרומם את חייו למבט רוחני.

אבל 'לכם', לעם ישראל, יש את היכולת והציווי להפוך את חודש ניסן לחודש החשוב והמרכזי בחייכם, החודש שסביבו סובב ציר מחשבותיכם. חודש ניסן הוא חודש של גילוי שם ה' בעולם, של ניסים שהראו שלקב"ה אכפת מה קורה בעולם ושהוא שולט בו, שהוא משגיח במיוחד על עם ישראל ומייעד להם תפקיד נשגב.

המצווה הראשונה שהצטווה עם ישראל הייתה 'החודש הזה לכם', ובעצם, על פי הסבר הנצי"ב, ההבנה שאנו אחרים, שונים, ושמיועד לנו תפקיד אחר בעולם, תפקיד לרומם את המציאות אל מקום הקדושה והרוחניות. רוחניות זו צריכה להיות הדבר המרכזי, 'ראשי מלשון חשיבות, וגם לקבל את הביטוי לכך במציאות, 'ראשון' בסדר החודשים.

יהי רצון שנזכה לדעת את ייחודנו, את הילכם', ולשים את הרוחניות במקום היראשי, במקום החשוב ביותר בנפשנו, וכן ליישם את העיקרון בפועל, 'ראשון' גם במציאות.

* מתוך דברי תורה של "חברים מקשיבים".

סיפור לשבת

המקום ינחם אתכם

הרב הירש לוינסון היה צעיר גבה קומה, צנום וצנוע, ענוותן, מכונס לתוך עצמו. וכל כולו אומר פליאה. נערץ היה בפי כולם שחשבוהו כקדוש אלוקים. הוא היה נתון בהרהוריו תמיד, אפילו כשדיבר עם אחרים, אמרו עליו שהוא אינו יודע על קיומו העצמי. חיבת התורה הייתה כל הווייתו. הוא אהב את התורה יותר משאהב את עצמו, ואהב גם־כן את בני התורה הרבה יותר מאשר את עצמו. בשנת תרמ"ג השיא הח"ח את היהלום הזה, הרב הירש לוינסון לבתו. לפני בואו לראדין למד בישיבת וואלוזין ואיישישוק. הרב לוינסון נעשה עוזרו העיקרי של הח"ח ונשא בעול הישיבה הן ברוח והן בחומר. לא מעט בזכותו התרחבה הישיבה, מצבה הכלכלי הוטב, שם הח"ח וישיבתו נתפרסמו בכל עולם התורה. בחורים מכל קצווי רוסיה נהרו לראדין הקטנה לקנות שם תורה. הרב לוינסון למד הרבה אצל חותנו ־ רבו ה"חפץ־חיים", והיה לגאון בתורה ומורה גדול ונקרא "ראש הישיבה הראשון של ישיבת ראדין אחרי ה"חפץ־חיים", ולפי עדותו של הח"ח היה לו חתנו ר' הירש עזר רב בחיבור ספריו. הודות לאישיותו המקסימה גדלה הישיבה מיום ליום, ואפילו במצבים הקשים ביותר השתדל להרים את רוחם של תלמידיו, שראו בו את סמל האדם הרוחני שכל כולו אינו חי אלא למלא חובתו בעולמו. בשנות הנדודים הקשות, ובעיקר בשנות הרעב והמחסור, פשט ממש את כותנתו ומסרה לנצרך. הוא מכר את לחמו, כדי לקנות חמאה בשביל בחור חולה, בעצמו הסתגף, אבל לאחרים רצה לתת הכל. ומקרים אין ספור מעידים, כי היו ימים בהם לא טעם טעם אוכל ושלח את פת לחמו הקצובה לבחורי ישיבה על מנת שיתמידו יותר בלמודם. תכונתו העיקרית הייתה שהבין את התלמידים, הבין את מצוקותיהם, כל אחד ומחשבתו, כל אחד ומהלך חייו, הוא לא חשב על הישיבה בכללותה, כל אחד מתלמידיו היה לפניו הישיבה בעצמה, שכן, ראה בכל אחד מנהיג לעתיד. ברם, מהלומה חזקה קיבלה הישיבה ממקום שלא ציפו לה כלל. ביום י"ח שבט תרפ"א נפטר הרב לוינסון אחרי מחלה קצרה. מנהלה הרוחני והגשמי של הישיבה, חתנו אהובו של החפץ־חיים התחבר לפמליה של מעלה. על פטירתו אמר ה"חפץ־חיים": "חלק חשוב ממני הסתלק". מותו היה מהלומה קשה ביותר לא רק בשביל הנהלת הישיבה שאבדה את המובחר שבה, ולא רק בשביל ה"חפץ־חיים", שנתייתם מתלמיד־חבר, עוזר ומייעץ בכל ענייניו הרוחניים והגשמיים, אלא ובעיקר בשל היותו העוגן הרוחני של הישיבה בזמנים הקשים של אותם ימים. פטירתו של רבי הירש לוינסון קירבה את עזיבת הישיבה את רוסיה, היה זה בחודש אדר, חודש לאחר הסתלקותו. רעייתו, בתו של מרן בעל ה"חפץ חיים", באה בפני אביה הגדול וטענה בפניו: "אבא, מכל הנבראים שישנם בעולם, לא מצא הקדוש ברוך הוא רק את בעלי?", אמר לה החפץ חיים: "וכי מה רצית, כי במקום זה הקב"ה יקח שליש מהעולם?!" כה גדול היה האיש. באסון איום שאירע לאחד מראשי הישיבות בדור הקודם , ניחם מאן דהו את ראש הישיבה עם הסיפור של תשובת החפץ חיים לבתו. העיר לו אחד הצדיקים שעמד בסמוך: את זה רשאי היה לומר רק אדם ענק כה"חפץ חיים". לנו לא נותר לומר אלא: "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ובשורות טובות, ובימינו "בשורה טובה" אינה אלא בשורת הגאולה.

בת פלוני לפלוני

בן בית היה ר' שאול וואהל בארמונו של המלך במשלת פולין שלפני כארבע מאות שנה. לעתים היה מגיע בלוויית בנו מאיר, שהיה בחור צעיר חסון ונאה, ובעל כשרונות ברוכים ונשא חן בעיני כל רואיו. נתן בו המלך את עיניו וחשק לקחתו לחתן עבור בתו, אך מכיוון שהיה בן לאומה היהודית, נאלץ לקבל לשם כך את הסכמת האפיפיור. יום אחד גילה לר' שאול אחד מידידיו הקרובים, כי המלך מתכנן לשדך את בתו עם מאיר בנו. ר' שאול נחרד עד עומק נשמתו והבין שעליו לפעול במהירות כדי להציל את נשמת בנו אהובו, הוא החליט להשיאו מיד בו ביום. צץ רעיון מבריק במוחו. את בנו ישיא לאישה הנוטה למות, כדי שלאחר מותה יוכל הבן למצוא אישה הראויה לו, וכל זאת אך ורק בשביל להינצל מגזירתו של המלך. בירור מהיר אצל רופאי בית החולים בוורשא הביאו אותו אל אישה בשנות החמישים, חולה במחלה אנושה שהרופאים נואשו מחייה. האישה הביעה את הסכמתה להצעת השידוך, ועוד באותו יום קידש מאיר את אותה מסכנה לאישה. כעבור ימים אחדים הגיעה תשובה חיובית מהאפיפיור המאשר את השידוך. עד מהרה קרא המלך לארמונו את ר' שאול ובנו מאיר ושטח לפניהם את הצעתו, אך לאכזבתו הודיע לו ר' שאול כי בנו נשוי, ואף הציג לפניו שטר נישואין. לאור זאת נאלץ המלך לוותר על משאלת ליבו, ור' שאול נשם לרווחה. חלפו חודשים מאז אותו מקרה, וביום בהיר אחד התדפקה על דלת ביתו של ר' שאול אישה בלתי מוכרת, פנתה אל בעל הבית ואמרה לו "שלום, אני כלתך, אשת בנך". עמד ר' שאול מולה כולו אחוז הלם, הוא התקשה להאמין כי לפניו עומדת אותה אישה שהרופאים קצבו לה ימים ספורים, וכך אמרה לו: כששכבתי חולה במחלתי חשתי באובדן טעם החיים ולא היתה לי כל סיבה להילחם במחלתי, אשר עמדה להכריעני, הנישואין לבנך הם שנסכו בי רצון ותקווה לחיות ומהם שאבתי את הכוחות להתגבר על מחלתי הקשה". אפילו בחלומותיו השחורים ביותר לא תכנן ר' שאול להשיא את בנו המוצלח לאישה המבוגרת ממנו בשנים רבות, מה עוד שכל כוונת הנישואין לא היתה אלא להקדים רפואה למכה ולהינצל ממחשבתו של המלך. והנה עתה נחתה עליו מכה בלתי צפויה שכזו. ר' שאול הכניסה לביתו, והציע לה עשרת אלפים דוקטים, סכום כספי נכבד מאוד, ובלבד שתיאות להתגרש מבנו, האישה שהיתה הגונה וטובת לב הסכימה להצעה. תוך זמן קצר ביותר הוזמנו בחשאי שלושה דיינים לביתו של ר' שאול כדי לכתוב את הגט. רגע לפני שהחלו לכתוב את הגט, פנתה האישה אל מאיר שהיה בעלה ואמרה לו "יודעת אני כי גדולי עולם מתדפקים על דלתכם ומעוניינים בך לחתן, בקשה אחת לי אליך, טרם ייפרדו דרכינו לנצח: אנא בטובך הקשב גם להצעת השידוכין שיש לי, מבקשת אני להציע לך בת ישראל מיוחסת ועשירה, יראת שמים ומלומדת". "במי המדובר?" תהה מאיר. "בי עצמי", ענתה והשפילה עיניה, "יש לי הון תועפות, עשרת אלפים דוקטים שאני מקבלת מאביך עבור הסכמתי לגט, כמו כן מיוחסת אני בהיותי בתו של הגאון רבי פנחס גיסו של מורנו ורבנו הרמ"א רבי משה איסרליש זיע"א מקראקא". מאיר היה מופתע, והאישה המשיכה ואמרה "לאחר מות אבי חליתי קשות והגעתי עד שערי מוות, ולאחר שקידשת אותי כדת וכדין, חשתי כיצד החיים שבים לזרום בעורקי. קיבלתי כח ורצון לקום ולחיות מחדש, ממך ובזכותך זכיתי לחיים, אך מאידך בידך ח"ו לקחתם ממני בחזרה, בידך תלוי הדבר!". הדברים האחרונים שאמרה הרעישו את נפשו העדינה של מאיר, לאחר שהרהר בדבר הוא נכנס לחדר בו שהו הדיינים והודיע שאין בדעתו לתת לה גט, "אישה זו יתומה בת גדולים ואינני מוכן לצערה". איכשהו הגיעו הדברים לאזניו של דוד האישה הרמ"א, הוא שמע את דברי כל הצדדים הנוגעים בדבר, הרהר זמן ממושך ולבסוף קבע, כי אם רצונו של מאיר לחיות עם האישה שקידש, אין בכך שום פסול, ואף אחד אינו יכול למנוע ממנו את החלטתו, ובאשר לגילה - "ברצות ה' אף תזכה לפרי בטן". קיבלו הכל את הכרעת הרמ"א, וכעבור שנה נולדה למאיר ואשתו בת ונקרא שמה בישראל "בילה" אשר ברבות השנים נישאה לגאון המפורסם ר' יונה תאומים זיע"א שהיה אב"ד בקהילות מץ וניקלשבורג וחיבר את הספר "קיקיון דיונה".

*הכותב, שאול שיף מצאצאיו של ר' שאול וואהל. לסיפור גירסה אחרת, הפוכה: שלמלך היה בן ולר' שאול וואהל הייתה בת.

שביבים / שאול שיף

הקול ששומע הצדיק

על הפסוק ויקרא אל משה וידבר אליו, מאוהל מועד לאמור, מסביר השפת אמת זצוק״ל: הקול אשר נשמע להצדיק בעת שהוא לבדו, אזי הוא אליו לבד ואין לומר הדברים לאחרים (ויקרא אל משה וידבר אליו) ברם, ״מאוהל מועד לאמור״, כלומר: הקול אשר נשמע להצדיק בעת שהוא בתוך קהל ועדה (באוהל מועד) הוא מיועד לאחרים.

״החודש הזה לכם ראש חדשים״

/ הגאון רבי אברהם שפירא זצוק״ל - מרכז הרב

פרשה זו, פרשת החודש - ״החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה״. ניתנה לישראל בהיותם בתוך טומאת מצרים. וכתב הריטב״א בהגדה של פסח, כי הייתה התגלות שכינה בזמן אמירת פרשת ״החודש הזה״, מלבד התגלות השכינה בליל יציאת מצרים. ויסוד דבריו הוא כמובא בגמרא מסכת סנהדרין (דף מ״ב): ״המברך את החודש בזמנו כאילו קיבל פני שכינה, דכתיב הכא החודש הזה לכם. וכתיב התם זה אלי ואנוהו״. אותה התגלות שבקריעת ים סוף היתה גם באמירת פרשת החודש. ובזה יובן מה שכתוב בהגדה של פסח: ״יכול מראש חודש - למה לחשוב שיש מקום לספר ביציאת מצרים מר״ח ניסן. ונראה לבאר על פי האמור, כיון שהתגלות השכינה וניצוצי הגאולה החלו כבר מר״ח, באמירת פרשה זו.

קידוש החודש שניתן במצרים, מבטא את כוחם של ישראל למעלה מהטבע. כידוע מדברי הירושלמי (מסכת כתובות פ״א), שסנהדרין בכוחם לשנות את המציאות הטבעית (ע״ש לגבי קטנה פחותה מבת ג׳) וזו הקדמה ליציאתנו ממצרים, שנבחרנו לעם שיש עמו הנהגה חדשה. ועל זה אנו משבחים: ״ואילו לא הוציאנו ממצרים הרי אנו משועבדים וכו׳״ - לולא יציאת מצרים היינו נתונים למציאות הטבעית שבעולם.

מה לגוי עם עקידת יצחק

/ הרה״ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט״א

בפרשתנו פרשת ויקרא (א׳, י״א) כתוב: ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה׳ וזרקו בני אהרן הכהנים את דמו על המזבח סביב.

בקובץ ״זרע יעקב״ (סקווירא) (עמוד שי״ז) העיר הרה״ג רבי נחום צבי מאיר ראזענפעלד שליט״א, וז״ל: בב״י (או״ח סימן א׳) איתא, וכתב הר״י בר יקר: טוב לומר עם הקרבנות פסוק זה ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה׳, והוא בפרשת ואם מן הצאן (ויקרא א׳, י״א) כדאמרינן בויקרא רבה (ב׳, י״א) אמר הקב״ה מעיד אני עלי שמים וארץ בין גוי בין ישראל בין איש בין אשה בין עבד בין אמה בשעה שהן קורין מקרא זה צפונה לפני ה׳, אני זוכר עקידת יצחק בן אברהם. ע״כ.

וצריך ביאור אמאי אפילו גוי, מה לו לגוי עם עקידת יצחק. עכ״ל.

א) ראיתי במפרשי המדרש שביארו, שכיון שמקבלים גם מגוי קרבן או במקום קרבן..

ב) לענ״ד י״ל בס״ד שמיירי בגוי שנמצא באמצע הליכי גיור, ולכן אם קורא פסוק זה, ושחט אותו וגו׳, מזכיר עקידת יצחק.

ג) עוד נראה לתרץ בס״ד בדרך דרוש ע״פ המדרש רבה פרשת וירא (נ״ה, ד׳) שאיתא שם בזה״ל, יצחק וישמעאל היו מדיינים זה עם זה, זה אומר אני חביב ממך שנמלתי לשלש עשרה שנה, וזה אמר חביב אני ממך שנמלתי לשמונה ימים, אמר ליה ישמעאל אני חביב ממך למה שהיה סיפק בידי למחות ולא מחיתי, באותה שעה אמר יצחק הלוואי היה נגלה עלי הקב״ה ואומר לי שאחתוך אחד מאברי ולא אעכב, מיד והאלוקים ניסה את אברהם. ע״כ.

ולפי זה יוצא שישמעאל שהיה גוי גרם שיהיה הניסיון של עקידת יצחק, וכנ״ל, ואולי לכן אפילו אם יקרא גוי הפסוק של צפונה לפני ה׳, יזכור ה׳ עקידת יצחק. והבן.

ד) וידידי הג״ר משה חליוה שליט״א, מח״ס ״ענפי משה״, כתב לי לבאר וז״ל: בפשוטו היה נראה דכוונת המדרש להדגיש דעצם איזכור הפסוק צפונה לפני ה׳, בלא נפק״מ מפומא דמאן נפק, ואף דאין לו שייכות לעצם הפסוק, מעוררת זכרון עקידת יצחק, דסוף סוף נאמר פסוק זה בעלמא, (ועיין מה שכתב בבעל הטורים (ויקרא א׳, י״א) וז״ל: צפונה, כדי להגין ממה שנאמר מצפון תפתח הרעה, כתיב צפון בצאן כנגד יצחק שאפרו צפון, וכן בעיזים כתוב צפון כנגד יעקב שנאמר בו ואת עורות גדיי העיזים, עכ״ל). ועיין מה שכתב בזה בשערי תשובה (א׳, י״ד).

עוד נלע״ד לדקדק דמה שכתב במדרש בין גוי בין ישראל בין איש בין אשה, דכוונתו דלאו דוקא גוי זכר, אלא דאפילו גויה האומרת האי קרא זוכר הקב״ה עקדת יצחק. ומדוייק כן מהא דקאמר בין גוי בין ישראל, והדר קאמר בין איש בין אשה. איברא דיש לעיין אמאי חזר וקאמר בין עבד בין אמה, דאי חזינן דכשגוי אומר זה, זוכר הקב״ה עקידת יצחק, מכל שכן עבד או אמה, ובהכרח לומר כדפירשנו לעיל דכוונת המדרש להדגיש בזה דאין נ״מ מפומא דמאן נפיק האי קרא, יהיה אשר יהיה, מזכיר זה לעקידת יצחק, ודוק בזה. (עכ״ל).

כוחן של תפילות

בערוך השולחן כתב על תפילת תחנון, אם כי היא רשות, מכל מקום עניינה גדול מאוד, ומן השמים ממהרים לענות על נפילת אפיים ומוכיח זאת מהגמרא בבבא מציעא דף נ״ט עמוד ב׳, על רבי אליעזר בן הורקנוס שהיה יכול לציית לאשתו שלא להתפלל נפילת אפיים, הרי שהיא רשות, ומכל מקום נתקבלה תפילתו מיד.

על תפילת אדון עולם, מובא בספר מטה משה, שכתב בשם רב האי גאון ורב שרירא גאון, שכל מי שמכוון בעת התחלת אדון עולם ״ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת ואין שטן מקטרג על תפילתו״.

ובט״ז הביא בשם אור זרטע, שתפילת ברוך שאמר תקנוה אנשי כנסת הגדולה על פי פתקא שנפלה מן השמים ומצאוה כתובה בה.

(אוצר הידיעות ג׳)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il